

ב"מ לה

משה שווערד

1. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף לה/א

והרישב"א כתב, וזה לשונו, כל לא ידענא פשיעותא היא. פירוש, אמרינן כל, לרבות אפילו היכא דאמר יודע אני שהנחתים במקום המשתמר אלא שאיני זכור מקומם, דאפילו הכי חשיב פשיעותא, כי היה לו להניחו במקום שיוכל ליתנו לו כשיתבענו ממנה ומכאן דין רבינו בסרסור שנתנו לו חפץ למשכן, ואחר כך אמר איני יודע היכן משכנתי, שהוא חייב, ואפילו היה סרסור בחנם, וכל שכן אם היה בשכר, עד כאן:

2. בית הבחירה (מאירי) מסכת בבא מציעא דף מב עמוד א

כל שהפקיד אצל חברו איזה פקדון והניחו במקום הראוי לשמירה וכשזה בא ותובע פקדונו אינו זוכר מקום שהניחו בו ואומר לא ידעתי היכן הנחתים או באיזה מקום קברתים המתן עד שאבקש ואמצא מכיון שהחזיק עצמו כשוכח נעשה פושע ואם נאנסו אע"פ שנודע אח"כ שבמקום המשתמר נאנסו חייב לשלם שכל שהשליך פקדונו אחרי גוו כל כך עד ששכח אין לך פשיעה גדולה מזו שאין לך מקום המשתמר שלא יהא צריך לנתינת לב עליו תמיד שמא תאמר אחר שכך זה שאמרו ששומר חנם פטור בגנבה ואבדה היאך אבדה נמצאת לשומר חנם עד שנאמר שהוא פטור עליה אם אמר איני יודע היכן הנחתים הרי פשיעה היא וחייב אם אמר יודע אני היכן הנחתים אבל איני יודע מי נטלם הרי זה גנבה היא ולא אבדה ושמא אין שם גנבה נאמר אלא בשיצא קול גנבה או אמתלת גנבה וזה שאינו יודע מי נטלה נקרא אבדה ומ"מ יש מי שפירש שלא נאמר לא ידענא פשיעותא היא אלא כשאומר לא ידעתי אם הנחתים במקום המשתמר אם לאו הא אם אמר ידעתי שבמקום המשתמר הנחתים אבל איני זכור המקום אין זה פשיעה והרי היא אבדה:

3. ספר נתיבות המשפט (ביאורים) - סימן רצא

[יד] אנה הנחת. לפמ"ש המחבר הטעם דהוי פשיעה, א"כ אם היה בבעלים פטור דפשיעה בבעלים פטור. אמנם לפענ"ד נראה דפשיעה זו מטעם מזיק הוא דאפילו בבעלים חייב, ודמי להא דמבואר בסימן ש' (סעיף א') גבי מי שהפקידו אצלו בשני כריכות זה מאתים וזה מנה דחייב ג"כ דהוי פושע וחייב אפילו בבעלים. וראיה לזה, דאי לא תימא הכי כשטוען איני יודע אם החזרתי בפקדון ליפטר כשהיה הפקדון בבעלים, דהא ע"כ טוען שאינו יודע אם החזיר אם לא החזיר והוא בביתו ואינו יודע היכן הוא, ואם נאמר דכשטוען שאינו יודע היכן הוא אינו חייב רק משום פושע הא פשיעה בבעלים פטור, אלא ודאי דפשיעה זו מטעם מזיק הוא דאפילו בבעלים חייב. והטעם נראה, דאפילו מי שאינו שומר כלל חייב בכה"ג, כגון אם ילך ראובן לבית שמעון ויקח מעות של שמעון ויקברם בקרקע, ואף שיכיון לטובת שמעון כדי שלא יוגנב שלא נעשה עליו גזלן, וישכח באיזה מקום קברו דודאי חייב ראובן לשלם, דכיון שעשה מעשה בחפץ חבירו וע"י מעשיו ניזק חפץ חבירו מזיק גמור הוא, וה"נ השומר הזה שלקח החפץ ממקום המגולה והטמינו במקום שאי אפשר להימצא וניזק ע"י מעשיו חייב לשלם:

4. ספר טעמא דקרא

לא ידעתי השמר אחי אנכי, משמע שאם
היה שומר לא הי' טענה לא ידעתי ומכאן ראוי
למ"ש בב"מ ל"ה א' כל לא ידענא פשיעותא
היא.

5. ספר בניהו בן יהוידע על בבא מציעא דף לה/א

מקיים ביה במלוה תומת ישרים תנחם. נראה דברובא קא משתעי, דעל הרוב הנאמן מתעשר, וכמו שאומרים העולם אל"ף בי"ת אמונה ברכה, גימ"ל דל"ת גניבה דלות. ומלוה מקיים ביה בלוה וסלף בוגדים ישדם, היינו נמי על הרוב:

6. דף על הדף בבא מציעא דף לה עמוד א

בגמ': ומאי שנא לזה דמהימן ליה למלוה ומאי שנא מלוה דלא מהימן ליה ללוה לזה מקיים ביה במלוה תומת ישרים תנחם מלוה מקיים ביה בלוה וסלף בוגדים ישדם.
כתב בשו"ת משנה הלכות (יד, ריא), דלכאורה משמע דכל לזה בכלל סלף, וכל מלוה בכלל תומת ישרים. לפי זה פירש מה שמברכים, 'ונא אל תצריכנו ה' אלקינו לא לידי הלואתם', דכיון שהוצרך להלוואה נתקיים בו וסלף, שהרי לא נתקבלה תפילתו

של ונא אל תצריכנו, ואולי זה רמוז גם במה שאמרו 'לוה רשע ולא ישלם וצדיק חונן ונותן', ואטו כל לזה רשע הוא חס ושלו, אלא על דרך הנ"ל והוא רחום יכפר. ומיהו יש לומר, דלאו על כל נאמר אלא בכגון זה שבגמ' שם שכבר בא לידי שבועה, ולא כן בשאר הלוואות, כיון דאיכא כזה שפיר יש לו ליהזר כבר שלא יבא לידי זה.

7. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף לה/א

וזה לשון הרשב"א ז"ל, בכל הספרים גרסינן דאי הוה כיפי מעיקרא. ולפי גירסא זו דוקא בשנמצאו ברשותו של נפקד הוא דהויא שומא בטעות, אבל אלו נאבדו ואחר כך נמצאו לאו שומא בטעות היא, אלא כדין נשומה, כיון דבשעה שהיה לו להחזיר הכיפי נאבדו ממנו, ונפקא מינה, לדידן דקיימא לן דשומא הדרא לעולם, דאי הוה כיפי ברשותיה, אף על פי שקדם הלה וזבנה או אורתה או יהבה במתנה, אפילו הכי הדרא, דשומא בטעות הוא. אבל אי לא הוה ברשותיה, אלו נאבדו אף על גב דאשתכחו לבסוף, שומא מעליא הוא, ואי זבנה או יהבה במתנה לא הדרא, וכן נראה מדברי רש"י. ואף רבינו חננאל ז"ל כתב שלא אבדו וקיימא לן, פקדון כל היכא דאיתיה ברשותיה דמריה איתיה. אבל הרמב"ם והרמב"ן ז"ל כתבו, דהוא הדין לנאבד וכיון וכו'.

8. שו"ת חתם סופר חלק ה (חושן משפט) סימן יא

הנה ידוע דדינא דבר מיצרא אינינו דין תורה מפורש, אלא חז"ל הכניסוהו בכלל מקרא שכתוב: ועשית הישר והטוב. ומובן מזה, שנצטוו חז"ל להדריך עם ה' על הישר והטוב, לפי ראות עיני חכמתם. אפילו אינינו דין תורה, מ"מ כופין לעשות לפני משורת הדין. ומזה אחז"ל במס' ב"מ, ל"ה ע"א: שומא הדרא לעולם. דאף ע"ג דמן התורה, כיון ששמו לי' ב"ד לבעל חוב הרי היא שלו לחלוטין ולצמיתת עלמין. ובשגם לא החליטו לו, כ"א בהכרות ששים יום. והרי הרבה עשו חכמים, משום נעילת דלת בפני לוין. וגם עבד לזה לאיש מלוה. ובכל זה ראו חז"ל, דיותר טוב וישר הוא שיהי' שומא הדרא. אפי' אחר שהחזיק זה הלוקח בו, כמה וכמה שנים. יבואו בעלים הראשונים, ויסקוהו בזוין, ויוציאהו ממנו. מפני שראו חז"ל, כי בקושי גדול אדם מניח קרקע ביד אחר. ומכ"ש בית דירתו. ולבו של אדם דוה עליו. והי' זה אכזריות גדול, אם יחזיק הנושה הזה בקרקעו של זה, אשר באה לידי שלא ברצון המוכר. כי אם מחמת דוחקו, והב"ד החליטו לו. וזה הוא בכלל ועשית הישר והטוב.

9. הרא"ש על בבא מציעא פרק שלישי - סימן ד

והא דאמרינן דשומא הדרא היינו דוקא במקרקעי אבל במטלטלי לא.

10. סמ"ע על חו"מ - סימן קג

(יג) מסלקין אותו כו'. משום דכתיב ועשית הטוב והישר הטוב זו לפנים משורת הדין שיחזור זה לקרקעו ודוקא קרקעות שקרויים נחלה ועומדות לדורות משא"כ מטלטלים:

11. הרא"ש על בבא מציעא פרק שלישי - סימן ד

והא דאמרינן דשומא הדרא היינו דוקא במקרקעי אבל במטלטלי לא. ובמקרקעי נמי דוקא בשלא השביח המלוה או שלא נתייקרו הקרקעות. אבל נתייקרו הקרקעות לא מסתבר כלל שיצפה הלוה כל ימיו אם יתייקרו הקרקעות שיפדה קרקעו ואיכא נעילת דלת בפני לוין.

12. טור חושן משפט סימן קג

אם השביח הקרקע מאיליו כגון דאייקור ושוה כפלים. כיון שומא חוזרת לעולם הרי המעות אצל הלוה עדיין כמלוה ואם יטול המלוה אותו שבח דממילא הוה ליה כנוטל שכר המתנת מעותיו והוה ליה כריבית: אבל שבח הבא מחמת הוצאה נוטל ונשבע כדין כל יורד ברשות:

13. הרי"ף על מסכת בבא מציעא דף יט/ב

פליגי בה רב אחא ורבינא, חד אמ' הדרא וחד אמ' לא הדרא... וקיימא לן דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המקל, הילכך אי אגבייה הלוה למלוה מדעתא דנפשיה שלא בבית דין לא הדרא.

14. הרא"ש על בבא מציעא פרק שלישי - סימן ד

פליגי רב אחא ורבינא ... וקיימא לן כל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המקל הילכך לא הדרא ולא מפקינן מיד המחזיק.

15. ריטב"א על מסכת בבא מציעא דף לה/ב

אגבייה בחובו. פליגי בה רב אחא ורבינא. כלומר שהלוה נתן מקרקעותיו למלוה בחובו. ופסק הרב אלפסי ז"ל הלכתא כמ"ד לא הדרא (לא מצאנו כן בהלכות שלנו) דמיקל. והב"ה חולק על זה וכתב דמ"ד הדרא הוא דמיקל טפי דקרקע בחזקת מלוה

קיימא מן התורה ורבנן הוא דאמרו הדרא הוא משום ועשית הישר והטוב הלכך אי הוי לחומרא היה הלוח מוציא מחברו המלוה שהוא מוחזק בקרקע והשתא דאמר הדרא נמצא דמיקל דמוציאה מחזקת מלוה והלכתא כמאן דמיקל והלכך הדרא:

16. ספר שערים מצויינים בהלכה

מזה, והובא בדברינו בסמוך. ועי' היטב בהגה' יפ"ע כאן. והנה בנמוק"י (ב"ק ט. מדפי הרי"ף) דן בשוכר שהשכיר לאחר ביוקר, שאם יש לו רשות להשכיר, הרויח למשכיר, ואם לא היה לו רשות מותר השכירות לבעלים, דאיך יעשה זה סחורה בביתו של חבירו וכדתנן כאן אליבא דר"י שאין השוכר רשאי להשכיר וכש"כ להשאל. [ועי' בשו"ע ונו"כ (ח"מ סי' שטז) מש"כ לדינא בפרטי דין זה, ועי"ש בכסף הקדשים מש"כ לחלק בזמנינו]. ובאחרונים תמהו עליו מגמ' לקמן (לו). דהכא מיירי בנתן לו רשות להשאל [עי' בהגר"א סי' שסג סק"ל, וקצוה"ח שם סק"ח, ובאריכות במחנ"א שכירות סי' יט, ושו"ת דבר אברהם ח"ב סו"ס יז, ושו"ת חלקת יואב תנינא סי' טו]. ועי' בשו"ת מהרי"א הלוי (ח"ב סי' עז) שדברי הסמ"ע הן דברי הנמוק"י, והיכא שנתן לו רשות להשאל נותן דמי פרה לשוכר. וכ"כ בשו"ת חלקת יואב (שם). ועי' היטב בלבוש

משנה השוכר פרה מחבירו והשאלה לאחר וכו'. מפרש הסמ"ע (סי' שז סק"ה) דהיינו אם עבר על ציווי חכמים והשאלה לאחר. והש"ך (סק"ב) ס"ל דמיירי בשנתן לו רשות להשאל כשירצה, וכתב דלחנם דחק הסמ"ע כו'. ועי' בפת"ש (סק"ב) בשם הפנים

17. פני יהושע על בבא מציעא - דף לה ע"ב

במשנה השוכר פרה מחבירו והשאלה לאחר כו'. לכאורה יש לדקדק אמאי נקט האי דינא בשוכר ושואל ושביק למפקיד דאירי ביה בריש פירקין והוי מצי למיתני האי דינא במפקיד אצל חבירו בהמה והשכירה לאחרים (וכגון שנתן לו רשות להשכירה מדעתו דהכי מוקמינן נמי לקמן גבי שואל כה"ג) ונגנבה דשייך נמי האי פלוגתא דר"י ורבנן כשנגנבה או נאבדה אצל השוכר דשוכר משלם לנפקד והנפקד נשבע למפקיד שנגנבה דבין למאי דס"ד מעיקרא דבשבועה קני לה ה"נ קני לה בשבועה ואף למסקנא דמשעת מיתה הוא דקני לה ה"נ משעת גניבה קני לה הנפקד. מיהו איכא למימר דדוקא במתה שאינה בעולם פקע שם בעלים ראשונים ממנה וקנאה השוכר משא"כ בנגנבה דאע"ג דשומר חנם פטור מגניבה מ"מ עדיין שם בעלים הראשונים עליה כל היכא דאיתא ביד הגנב שאם יוכר הגנב תחזור הפרה לבעלים ואם כן השתא נמי שמשלם השומר שכר חליפי הפרה שהיא ביד הגנב נקנית הפרה לשומר שכר ואם כן המעות חוזרים לבעלים הראשונים ולא לנפקד. ועוד י"ל דבמפקיד שנתן רשות לנפקד להשכירה לאחרים תו לא הוי הנפקד שומר חנם אלא שומר שכר שהרי מקבל שכר.

18. ספר שערים מצויינים בהלכה

כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו. ראיתי בשו"ת בית יצחק (ח"מ סי' נה-ד) שמפרש, דח"ק ס"ל קנין פירות כקנין הגוף דמי, ושוכר יש לו קנין פירות, ור"י כשיטתו (ב"ק צ.). דמספקא ליה אי קנין פירות כקנין הגוף, ולכן אמר כיצד הלה עושה סחורה, דשמא קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי, ומוקמינן פרה בחזקת מרא קמא, ואנן פסקינן דלאו כקנין הגוף דמי ועי' רמב"ם ביכורים פ"ד ה"ז, ומשו"ה פסקינן כו' יוסי, ועי"ש מה שפירש עוד. ועי' בשו"ת הרדב"ד (ח"א סי' רעא) מה שדן מכאן.

19. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף לה/ב

והיכא דלא הוה שוכר בשעה שמתה אי איכא עדים יביא עדים ויפטר. והשואל כשר לעדות זו דהא אינו נוגע בעדות. ואם אין שם עדים אומר רבינו הרמב"ן נשבע השוכר שאינו יודע אם מתה כדרכה או אם נגנבה ויפטר דהוה ליה כאומר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע אם הלוייתי שהוא פטור. אבל הראב"ד סובר דאי ליכא עדים ואינו יכול לישבע חייב לשלם דהוה ליה כאומר איני יודע אם פרעתיך שהוא חייב. ולקמן בפרק השואל יתברר זה בסייעתא דשמיא הריטב"א:

20. ספר שערים מצויינים בהלכה

ישבע השוכר שמתה כדרכה. מפרש במאירי, כגון שנתברר לו שכך הוא, אבל אם הוא לא ידע את האונס, אין השואל נאמן, ולאחר שנשבע הוא פטור אצל הבעלים, כאילו מתה ברשותו, הואיל והוא בעצמו נשבע. וכתב הטור (סי' שז ס"ה) ואפילו אם המשכיר יודע שמתה כדרכה וכו', וכ"ה בנמוק"י וכן עיקר, ודלא כתוס' – ש"ך סק"ג. ועי' בדברינו בסמוך ד"ה מ"ן. ובחי' הריטב"א (החדשות) כתב, דישבע השוכר אם היה שם בשעה שמתה, ואע"ג דשואל מעיד על הדבר, אין עד אחד פוטר משבועה, ועי' במלחמות לעיל (א. מדפי הרי"ף) שאין עד המסייע פטור משבועה, דאל"כ אמאי ישבע השוכר, והרי השואל מעיד לו שמתה בלא פשיעה. אבל הרא"ש (שם פ"א סי' ג) ס"ל דעד המסייע פטור משבועה, ודחה הראיה מכאן, ונע"ש שכתב בזה"ל, "יש מקשין חבל מהא דאמר לקמן שומר שמסר לשומר" וכו'. ובשו"ע (חוי"מ

21. שו"ע חושן משפט - סימן פז

(ו) הודה במקצת, ועד אחד מסייעו, י"א שפוטר משבועה (טור סי"א בשם הרא"ש), וי"א שאינו פוטר: הגה - והעיקר כסברא הראשונה, וכן ראוי להורות (טור סי' פ"ד בשם ב"ח)

22. ספר שערים מצויינים בהלכה

אלא תחזור פרה לבעלים. נסתפק באור שמח (שכירות פ"ה ק"ו) בשוכר בית מחבירו ושילם דמי ביטחון לחברת אחריות אם ישרף הבית, למי שייך דמי הביטחון לשוכר או לבעלים, ורצה לפשוט מכאן דהתשלומים שייך להבעלים, ועי"ש שדחה הראיה, דהרי אינו משאיל בשביל שיתן לו דמים כשתמות הפרה כו', אבל התם אין סברא לומר דזה ישלם וזה שקיל מעות, דאטו על זה משלם דמי הביטחון,

23. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת כתובות דף סה/א

(ריז) ולענין ריפוי כתב הרמב"ם דינתן להבעל, דהוא חייב ברפואתה, ומזה היה נראה לכאורה בשורף ביתו של חבירו והבית היה בטוח באחריות, באופן שההפסד מגיע למקבלי האחריות ולא לבעה"ב, צריך המזיק לשלם לבעלי האחריות, כמו הכא דמשלם הריפוי לבעלה. וקשה, דבמעוכב גט שיחרור מבואר בגמרא דאי קנסא לרבו גם חבלה לרבו, דמה לי קטלא כוליה מה לי קטלא פלגא. כמו שכ' בתוס' גיטין דף מ"ב, ולכאורה לא דמי כלל, דתשלומי קנס אינו בשביל

ההפסד וכיון דמיקרי אדונו צריך לשלם לו, אבל בתשלומי חבלה דהוא בשביל ההפסד למה ישלם לרבו דאין לו שום הפסד דכל ההיזק הוא להעבד, וכן בשוכר פרה והשאילה ומתה כדרכה, דס"ל לת"ק דהשואל משלם לשוכר, אף דהשוכר לא הפסיד רק זכות שכירותו ולא גוף הפרה, ומוכח מזה דתשלומי נזקין אינן למי שההיזק שלו, אלא למי שהוא בעלים על זכות התשלומין, וה"נ בריפוי ראוי לשלם לאשה אף שההפסד הוא לבעל:

24. הרא"ש על בבא מציעא פרק שלישי - סימן ה

מתני' השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר ומתה כדרכה ישבע השוכר שמתה כדרכה והשואל משלם לשוכר. אמר רבי יוסי כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו. אלא תחזור פרה לבעלים הראשונים טעמא דרבי יוסי משום דחשיב שוכר כאילו השאילו בשליחות המשכיר הלכך דין המשכיר עם השואל:

גמ' [דף לו ע"ב] אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי. ואף על גב דהא שקלא וטריא (דף לה ע"ב) דרבי זיורא ורב אחא מדיפתי ורבינא ומר בר רב אשי אליבא דרבנן בההיא דפעמים שהבעלים משלמין כמה פרות נפקא מינה גמ לרבי יוסי כגון היכא דמשכיר אמר לשוכר אם תרצה תשאילגה ויהיה דינך עם השואל ויהיה דיני עמך כאילו לא יצאת מרשותך. והלכתא כמר בר רב אשי דאמר שם שאלה אחת היא ושם שכירות אחת היא: